

- normalizace - po roce 1969, návrat k „starým pořádkům“, pronásledování těch, co se nechtěli podřídit, kampaně proti Havlovi, Seifertovi, Václavu Černému, Kohoutovi, později zatýkání.
- začaly prověrky v KSČ, mnoho neprošlo, strana se zbavila reformistů, čistky i ve státní správě, armádě, na universitách, redakcích...
- zrušilo se živé vysílání TV i rozhlasu
- přišla druhá vlna poválečné emigrace - (120 000) lidí: odchod Škvorecký, Lustig, Aškenazy, Diviš...
- třetí vlna přišla v průběhu 70. -80. let: odchod M. Kundera, Kolář, Kohout, Gruša, Vladislav, Hutka, Třešňák, Sidon, Kryl...
- vyřazování knih z knihoven, knihy do sběru, likvidace.
- cenzura, stačil podezřelý název typu Chalupa na spadnutí; autocenzura.
- Svaz spisovatelů „obrozený“ - měl 115 prověřených členů
- situaci nazval Heinrich Boll „kulturním hřbitovem“
- literatura do tří proudů - oficiální, exilová a samizdatová + underground

OFICIÁLNÍ

- autoři nestrádali - honoráře, kontakt se čtenářem, chybí jim však publikační svoboda,
- cenzura a autocenzura: potlačila autorskou poetiku, originalitu

Vladimír Páral

1932

- chemik, Ústí nad Labem, redaktor Severočeského nakladatelství
- černá řada (60. léta): **VELETRH SPLNĚNÝCH PŘÁNÍ, SOUKROMÁ VICHŘICE, KATAPULT, MILENCI A VRAZI** (20 let nesměl vyjít), **PROFESIONÁLNÍ ŽENA** - všem společné: zmechanizovaný život, životní stereotypy, tupé vegetování, jediná radost je erotika
- bílá řada (70. léta): **MLADÝ MUŽ A BÍLÁ VELRYBA, RADOST AŽ DO RÁNA, GENERÁLNÍ ZÁZRAK, MUKA OBRAZNOSTI**
- sci-fi (80. léta): těží ze slávy, slabé romány- **ROMEO A JULIE 2300, ZEMĚ ŽEN**,...
- tvorba 90. let: **PLAYGIRLS** (1994)
- mnoho knih zfilmováno před 1989 (**MLADÝ MUŽ A BÍLÁ VELRYBA, RADOST AŽ DO RÁNA**) i po revoluci (**PLAYGIRLS, MILENCI A VRAZI**)

Ota Pavel

1930 - 1973

- vlastním jménem Ota Popr
- otec: židovský obchodník → cestující obchodník s luxy
- studoval na gymnáziu v Truhlářské; pak teologii
- překládal ruská díla
- otec i starší bratři byli v koncentračním táboře, po válce se sešli
- na doporučení A. Lustiga pracoval v Československém rozhlase ve sportovní redakci
- oblíbeným sportem byl hokej, trénoval mládež
- na olympiádě v Innsbrucku byl komentátorem, kvůli stresu se zhroutil a propukla u něj manio-depresivní psychóza doprovázená schizofrenií

SMRT KRÁSNÝCH SRNCŮ

- promítá se zde životní situace jeho otce (prodejce)
- aby zajistil své děti v koncentračním táboře, pytláčí maso

JAK JSEM POTKAL RYBY

- v těchto dvou knihách vyprávěl o své rodině a přátelích, o vztahu k přírodě a kraji kolem Berounky, o rybaření a i o nelehké době války. Všechny příběhy, ač umělecky stylizované, vyvolávají dojem bezprostřednosti a autentičnosti – tento rys posiluje uvádění konkrétních reálných detailů.
- klíčovou postavou je tatínek, muž neobyčejně aktivní a podnikavý

ZLATÍ ÚHOŘI

DUKLA MEZI MRAKODRAPY

Jiří Marek

1914 - 1995

- vlastním jménem Josef Jiří Puchwein
- Drdou protlačen na místo redaktora RUDÉHO PRÁVA

PANOPTIKUM SLAVNÝCH KRIMINÁLNÍCH PŘÍBĚHŮ

PANOPTIKUM HŘÍŠNÝCH LIDÍ

PANOPTIKUM MĚSTA PRAŽSKÉHO

- triptych krátkých příběhů s kriminální zápletkou, v nichž dominuje postava pražského kriminálního rady Vacátka. Průběh vyšetřování zločinů a svět zajímavých figurek žijících na periferii se staly námětem k televiznímu seriálu i celovečerním filmům.

MŮJ STRÝC ODYSSEUS – román

- vrací se zde do doby Rakouska-Uherska a první republiky; s humorným nadhledem sleduje životní osudy vitálního, ale zároveň pragmatického muže, majitele pohřebního ústavu

Jan Otčenášek

- částečně psychologická tvorba
- realistická zobrazovací metoda; klidné vyprávěcí tempo

OBČAN BRYCH

- román o osobním rozhodování právníka Brycha, který váhá, zda přijmout, či odmítnout politické uspořádání těsně po únorovém převratu roku 1948. O útěku za hranice, ale na hranicích prohlédne a vrátí se. Tento kontroverzní román byl jeden čas povinnou četbou.
- na politickou objednávku

ROMEO, JULIE A TMA

- baladická milostná novela, jež je dějově zasazena do okupačních let. Shakespearovský příběh lásky mezi studentem Pavlem a Židovkou Ester, který svou tragikou a opravdovostí prožitku vystavuje do kontrastu hrůznou nelidskost fašismu. Dostává se zde do popředí větší míra psychologické analytičnosti, vůle po zobecnění a snaha nalézt souvislosti mezi prožitky válečné minulosti a současností.

KULHAVÝ ORFEUS

- částečně autobiografický román o válečných zážitcích generace totálně nasazených mladých lidí, kteří tvoří rádobou odbojovou skupinu Orfeus, jejíž konec je tragický. Kromě této linie je kniha věrným obrazem bohatého spektra a emocionálního zrání lidí své doby.

KDYŽ V RÁJI PRŠELO – příběh o ztracených iluzích dvou mladých lidí na šumavské samotě

Bohumil Hrabal

- v 70. letech vyjádřil loajalitu vůči režimu a stal se veřejně vydávaným spisovatelem, jeho tvorba ztrácí (často vlivem cenzury a autocenzury) na svěžesti. Část jeho díla bez zásahů vychází v samizdatu (odmítl vydávat u Vaculíka) a v exilu.

SAMIZDAT

edice PETLICE (řídil - Ludvík Vaculík) pomocníci: Gruša, Machonin, Jungmann

- strojopisné exempláře, malý náklad 24 ks, vydáno 410 svazků!,
- svědectví o činnosti ve Vaculíkově knize **ČESKÝ SNÁŘ**,
- původně se mělo jmenovat VZDOR – Výslovný zákaz dalšího opisování rukopisů
- první byla kniha Vaculíkova **MORČATA**, vydán i Seifertův **MOROVÝ SLOUP**

edice: KVART (řídil Jan Vladislav) okruh kolem Jiřího Koláře

- šlo o poezii, překlady a esejistiku, vydáno asi 100 knih, zánik - odchod Vladislava do exilu

Edice: EXPEDICE (založená Havlem, Lopatkou)

- vydáno asi 300 děl, edice přísně řízená

CHARTA 77 - duchovní otec Jan Patočka

- signatáři: Seifert, V. Černý, Vaculík, Havel, Kohout, Machonin, Kantůrková, Effenberger, Topol, Gruša, Sidon, Lopatka, Jirous.
- Označení za „agenty imperialismu“, zatýkání - Havel, Lederer - ten za posílání knih na Západ (3 roky), po mnohahodinovém výslechu umírá (březen 1977) Jan Patočka.
- silný tlak a represe -> zvýšená činnost samizdatu (další nové edice: POPELNICE, ČESKÁ EXPEDICE), zvýšená činnost emigrantů, finanční podpory, materiály, pašování rukopisů na Západ.
- existovala i „šedá zóna“ spisovatelé zakázaní, nevystupovali na veřejnosti, publikovali však pod krycími jmény, spolupráce s divadly...

V 80 letech proces s Jazzovou sekcí [1987] (vydávala Hrabala, Chaloupeckého,...) – nízké tresty, utlumení represí, ale silný ohlas ve světě, vlna solidarity.

Václav Havel

- ze známé podnikatelské rodiny -> po převratu problém
- publikoval články v časopisech Květen, Divadelní noviny...
- po vojně nastoupil do divadla ABC jako divadelní technik
- v roce 1960 přechází do Divadla Na Zábřadlí, zde postupně působil jako jevištní technik, osvětlovač, tajemník, lektor a dramaturg, a především jako autor.
- s Ivanem Vyskočilem (on mu nabídl práci v divadle Na Zábřadlí) spolupracoval na hře **AUTOSTOP**
- s Milošem Macourkem napsal kabaretní pásmo **NEJLEPŠÍ ROCKY PANÍ HERMANOVÉ**
- tvorba pro divadlo měla vždy politický podtext
- 1963 měla premiéru jeho první samostatná celovečerní hra **ZAHRADNÍ SLAVNOST**. Jejím protagonistou je Hugo Pludek.

S Hugo Pludkem se seznamujeme v rodinném kruhu, společně s otcem Oldřichem a matkou Boženou. Hugo hraje šachy sám se sebou /podle scénické poznámky vždycky táhne, přejde na druhou stranu, zamyslí se, opět táhne. Hugo se pak uchází o zaměstnání. Dostává se na zahradní slavnost pořádanou Likvidačním úřadem. Rychle si osvojí fráze, které zde zaznívají z úst Tajemníka a Tajemnice Likvidační služby a úředníka Zahajovačské služby. Hugo víceméně způsobí likvidaci Likvidačního úřadu i Zahajovačské služby a vrací se domů – jako šéf nově zřízené Komise pro zahajování a likvidování. Jeho odosobnění vrcholí – navštěvuje totiž sám sebe.

- ústřední myšlenka hry – úplné přizpůsobení společenským poměrům za cenu ztráty osobnosti – je vyjádřena ironicky. Řeč jednajících osob se skládá z frází, zbavujících ji její základní funkce – vyjádřit význam, přinést nějaké sdělení.

VYROZUMĚNÍ

- další výpověď o absurditě totalitního systému. Objevuje se tu také motiv byrokracie a především konfrontace přirozeného jednání a chování jeho protikladu, jenž se projevuje zaváděním nového úředního jazyka ptydepe, který má zajistit „dokonalé“ vyjádření vyloučením emocí. Reforma se jako vždy nepovede a místo toho se začne zavádět stejně absurdní jazyk chorukor.
- několik let z období zákazu umělecké činnosti byl vězněn. Z dopisů zasílaných odtamtud sestavil soubor **DOPISY OLZE**
- nejslavnějším z publicistických textů je esej s názvem **MOC BEZMOCNÝCH**
- i v disidentském období psal divadelní hry, ač jejich oficiální nastudování v Československu bylo vyloučené

ŽEBRÁČKÁ OPERA

- hlavním tématem je fungování mocenského aparátu a jeho nečisté praktiky
- podařilo se ho polo-veřejně realizovat amatérským souborem Divadlo na tahu
- uvedení hry se ale stalo záminkou pro rozsáhlou, až absurdní, policejní akci nejen proti autorovi a hercům, ale i proti mnoha divákům
- ve většině svých děl se zaměřil na témata odrážející realitu disidentského života
- stěžejní postavou je politicky pronásledovaný spisovatel, často pod jménem Ferdinand Vaněk

AUDIENCE

Jedná se o dialog Ferdinanda Vaňka, pomocného dělníka v pivovaru, s nadřízeným, sládkem. Bodře působící sládek, typický muž z lidu, jehož morálka je založena na snaze neznelíbit se „těm nahoře“ a zároveň si přitom nenápadně materiálně přilepšit, si neví rady s nátlakem StB, která má enormní zájem o informace týkající se Vaňka. Dokonce se pod slibem určitých pracovních výhod snaží Vaňka přemluvit, aby sám na sebe donášel a psal za sládky hlášení.

POKOUŠENÍ – o uhájení vlastní identity, volná variace na faustovské téma

ASANACE – reaguje na tzv. přestavbu socialismus, o níž se tehdejší politické vedení státu formálně pokoušelo – řeší se v ní otázka asanace města. Naděje spojená s uskutečněním tohoto záměru je však vzhledem k dobovým poměrům pouhou iluzí.

ZÍTRA TO SPUSTÍME – vrací se do období vzniku ČSR a pokusil se prostřednictvím historické postavy, Aloise Rašína, vyjádřit a osvětlit své občanské postoje.

ODCHÁZENÍ – 2007 - výrazné autobiografické rysy vztahující se k období po roce 2003, kdy Václav Havel opustil funkci prezidenta České republiky

Ludvík Vaculík

- narodil se ve vesničce Brumov u Valašských Klobouk. Ke svým venkovským počátkům se stále hlásí
- v 15 letech odešel do Zlína, kde v Baťovských závodech studoval (a kde se předtím vyučil ševcem)
- v roce 1950 absolvoval Vysokou školu politickou a sociální
- po vojenské službě se stal novinářem, r. 1959 nastoupil do Československého rozhlasu jako redaktor ve vysílání pro mládež
- 1965 se stal redaktorem LITERÁRNÍCH NOVIN, známých (na svou dobu) nezvyklou mírou svobodomyšlnosti
- na 4. Sjezdu spisovatelů v červnu 1967 přednesl slavný projev, který byl označen za protistátní a protistranický. Byl vyloučen ze Svazu československých spisovatelů a musel odejít z Literárních novin na nucenou „tvůrčí dovolenou“.

- svým vystoupením si však zároveň získal popularitu, což vedlo i k nebývalému zájmu o jeho román Sekyra o střetu generací a životních postojů.

Hlavním hrdinou (a vypravěčem) je pražský novinář, který jede na moravskou vesnici navštívit mladšího bratra. V řadě retrospektivních pasáží se ale ozřejmuje především jeho vztah k otci a rozchod s ním: otec, přesvědčený komunista a původně chlapcův vzor, se totiž postupně svými dogmatickými postoji synovi a ostatním odcizil (analogie poúnorového režimu a jeho vývoje). Hrdinův názorový přerod ústí v přesvědčení, že nadále nemůže své pochybnosti skrývat a že musí jednat.

STARÁ DÁMA SE BAVÍ

- pod tímto názvem vyšel v roce 1991 soubor fejetonů, které psal do FILMOVÝCH A TELEVIZNÍCH NOVIN pod značkou „odmocnina z písmene l“ = uzpůsobení jeho iniciál)

DVA TISÍCE SLOV – výzva, vyšla v červnu 1968 v LITERÁRNÍCH LISTECH, navazuje v kritice moci na jeho projev. Hlavním cílem bylo zaktivizovat občany, aby nedošlo k zastavení obrodného procesu. Pod tuto výzvu se podepsala řada osobností z oblasti vědy, kultury a sportu.

- v posrpnovém období byl vyloučen z KSČ a nesměl veřejně publikovat. I za doby těžké normalizace si ale říkal a psal, co chtěl, alespoň pomocí samizdatu.

MORČATA

- románové podobenství o absurditě, odcizení a kořenech lidské agresivity
- děj se odehrává jednak v bance, kde je vypravěč zaměstnán, jednak v prostředí jeho rodiny
- morčata – dárek pro syny – postupně přitáhnou pozornost hlavního hrdiny, dokonce se stávají objektem jeho experimentů
- pasivita těchto tvorů mj. vyvolává úvahy o netečnosti vůči vlastnímu osudu a o smyslu aktivity vyvíjené proti zlu
- první dílo, které vyšlo v jeho samizdatové edici Petlice
- základem samizdatové tvorby byl každoměsíční fejeton. Tento žánr mu vyhovoval: lehce se šířil, mohl reagovat na aktuální události,...

JARO JE TADY – příchod jara = změna ve společnosti

SRPNOVÝ DEN – poukazuje na nehybnost doby po srpnové okupaci

= soubory fejetonů, které vyšly v r. 1990

ČESKÝ SNÁŘ

- „román psaný jako deník a deník psaný jako román“
- Datování začíná lednem 1979 a končí únorem 1980. Dozvídáme se z nich o hrdinově (autorově – L. Vaculík) rodině, jeho přátelích, protirežimních aktivitách (zejména samizdatu) apod. Záznamy mají nejrůznější povahu (úvahovou, reportážní, lyrickou aj.). Vypravěč neskrývá své pochyby o vlastním počínání, zabývá se i mírou své upřímnosti, rozebírá vztah skutečnosti a fikce atd.
- dílo bylo nazýváno literární bombou, ale také bombou hozenou mezi přátele. Těm vadila hlavně jeho neohleduplná přímota a nediskrétnost

Mladá generace 80. Let vstupující do samizdatu

Jáchym Topol

- do roku 1989 vydával pouze v samizdatu a poezii
- k próze se dostal až po roce 1989

Petr Placák

- používal pseudonym Petr Zmrzlík
- vyučil se mechanikem, z politických důvodů mu bylo zabráněno ve studování VŠ
- patřil ke klíčovým postavám českého literárního undergroundu, publikoval v samizdatu, organizoval mnoho protikomunistických demonstrací.
- první próza: **MEDOREK** (smz. 1985) popisuje dobovou manipulaci s myšlením

Zuzana Brabcová

- Po maturitě nemohla z politických důvodů studovat na vysoké škole, proto nastoupila na místo knihovnice, později nemohla vykonávat ani tuto profesi a pracovala jako uklízečka v nemocnici
- upozornila na sebe reflexivním románem o společenské stagnaci **DALEKO OD STROMU** (smz. 1984)

EXIL

- finanční a morální podpora
- odtažené od čtenářů, malý vliv, nemohli reagovat na situaci doma,
- spisovatelé - různé osudy: schopnost asimilace (Škvorecký), někteří se odmlčeli, traumata (viz Blatný), někteří začali psát v jiném jazyce, aby se mohli vyjádřit k čtenáři (M. Kundera - Francie, Listopad - Portugalsko, Fischl - Izrael, Aškenazy - Německo),
- dnes nejslavnějším exulantem je Kundera

Před rokem 1945

- vlna exulantů: před fašismem: Voskovec, Werich,...

Převrat 1948

- exil- Egon Hostovský, Jan Čep, Voskovec, Ivan Blatný, Viktor Fischl (jediný vycestoval do Izraele jako diplomat - zůstal), Ferdinand Peroutka
- tísnivá situace, nelegální přechody hranic, pobyt v utečeneckých táborech, mnoho se zlepšilo pravidelným vysíláním Svobodné Evropy v roce 1951 (organizačně se podílel Peroutka).

Po roce 1968

- veřejný odpor proti normalizaci byl násilně zlomen, všichni byli stíháni „podvracení republiky“, organizace, které se nepodrobily - nazvány „nátlakovými skupinami“ a tyto skupiny byly zakázány
- nastupuje druhá vlna emigrace po roce 1945 (120 000 lidí); Spisovatelé: Josef Škvorecký, Arnošt Lustig, Ludvík Aškenázy, později M. Kundera, Jiří Kolář, Pavel Kohout, Jiří Gruša, Karol Sidon, Karel Kryl,...

Vznik exilových nakladatelství

Sixty-Eight Publishers

- založeno 1971 v kanadském Torontu manželi Zdenou Salivarovou a Josefem Škvoreckým
- vyniká kvalitou a počtem vydaných titulů, největší úspěch: Škvoreckého **TANKOVÝ PRAPOR**, dále vyšly knihy Kundery, Hrabala, Škvoreckého, vycházely memoárové publikace-Václav Černý, Jaroslav Seifert, Martina Navrátilová atd.) mimořádným počinem bylo vydání **SLOVNÍKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ**-Jiří Brabec a kolektiv; asi 220 titulů
- nakladatelství ukončilo činnost roku 1993

Rozmluvy

- Londýn 1982, založil Alexandr Tomský, vydáno kolem 70 titulů
- po roce 1989 začalo působit v Praze, vycházela vyhraněná tvorba esejistická a beletristická (Ivan Klíma, V. Havel, Bohuslav Reynek)

Konfrontace

- 1973 v Curychu, bylo zaměřeno na historicky pravdivá díla, nebo původní domácí humoristickou prózu

Poezie mimo domov

- Polovina 70. let v Mnichově-poezie Diviše, K. Kryla a tvorba Václava Havla

Arkýř

- 1980 v Mnichově Karlem Jadrným, především esejistika – Patočka, Černý, Kalista

Egon Hostovský

- židovského původu
- po gymnáziu a nedokončené VŠ pracoval jako nakladatelský lektor a redaktor
- poté pracoval na ministerstvu zahraničí, po německé okupaci se nevrátil z cesty a žil v USA, kde pracoval jako úředník československého konzulátu v NY
- po převratu 1948 odešel do Norska (jako diplomat) a na funkci rezignoval a zvolil emigraci
- v r. 1950 přesídlil do USA, kde mj. působil jako redaktor Svobodné Evropy
- plánoval i cestu do ČSR, ale situace po r. 1968 mu to nedovolila

ŽHÁŘ – klad malého městečka naruší požáry, jímž předchází vylepení paličských listů. Zodpovědnost za ně (nikoliv však za samotné požáry) nese patnáctiletý Kamil, toužící po lásce krásné dívky, především ale trpící narušenými rodinnými vztahy

- svět dětí, či dospívajících se v jeho prózách názorně odráží a ukazuje iluzornost většiny jistot a pravd moderní společnosti

DŮM BEZ PÁNA – psychologický román

ÚKRYT – novela; první próza vydaná anglicky v USA

CIZINEC HLEDÁ BYT – román

Děj se odehrává v NY, kde český lékař Václav Marek od prosince 1945 do února 1946 hledá byt. Ačkoli potřebuje pouze místo, kde by měl stůl a klid na dokončení své vědecké práce, neuspěje: je zatahován do soukromých životů svých spolubydlících či ubytovatelů aniž by vyvíjel snahu a vůbec měl možnost jim pomoci. Několikrát se přestěhuje, nakonec onemocní a umírá.

- název románu je symbolický – český lékař je cizincem proto: 1) cizí země, 2) cizí všude, kde jsou lidé, kteří se snaží ovlivňovat životy jiných

NEZVĚSTNÝ (poprvé vydáno dánsky 1951)

Nezvěstný byl už psán s vědomím „tragiky neamerického spisovatele v Americe“. Zachycoval zde především prostředí, v němž se pohyboval, tedy prostředí exulantské – s tím se však plně nesžil, jeho pohled na USA Američany spíše popuzoval. Z existenčních důvodů pro něj bylo důležité knihu nejen napsat, ale také ji nechat přeložit.

DOBROČINNÝ VEČÍREK – anglicky 1957; hrstka evropských emigrantů se pokusí sblížit se. Pokus ztroskotá, protože nejsou schopni porozumět jeden druhému. Večírek končí vraždou a krádeží peněz vybraných na dobročinné účely.

VŠEOBECNÉ SPIKNUTÍ – 1961

- silně autobiografické prvky
- román neměl v USA úspěch

- hrdinou je spisovatel pocházející od Náchoda, který se při oslavě svých narozenin v New Yorku, vrací do (kraje) svého mládí

TŘI NOCI - román

Viktor Fischl

1912

- v diplomatických službách přijal 1955 hebrejské jméno-Avigdor Dagan
- 1939 emigrace - Anglie, exil vláda - ministerstvo zahraničních věcí
- přítel a spolupracovník Jana Masaryka
- po roce 1948 Izrael, zde byl ve funkci atašé v různých zemích
- od 1977 na penzi

sbírky poezie: **HEBREJSKÉ MELODIE**

próza: povídky židovská tematika, současný život, svědectví o holocaustu:

DVORNÍ ŠAŠCI - slavná novela z koncentračního tábora, příběh čtyř šašků pro pobavení esesáků

1. Max Himmelfarb (hvězdář)
2. kejklíř Wahn
3. lilipután Reisenberg
4. hrbatý soudce - vypravěč, jeho rty vypráví příběh dvorních šašků a jejich osudy během války a po ní. Tři z nich se setkali v předvečer šestidenní války 1967 v Jeruzalémě

Josef Škvorecký

- alter ego Danny Smiřický
- z Náchodu, kde se odehrává vesměs jeho veškerá tvorba; studoval zde gymnázium
- chvíli VŠ ->odešel do války; po válce studoval angličtinu a filozofii; poté učil v podkrkonoší
- pracoval v nakladatelství Odeon
- během uvolnění po r. 1956 nastoupil do dvouměsíčníku SVĚTOVÁ LITERATURA
- manželka: **Zdena Salivarová** – napsala knihu **SAMOŽERBUCH**; vzpomínky, jak žili; disidentský život
- v 60. letech na volné noze- překladatel a spisovatel
- po okupaci odchází do exilu – do Toronta – kde učil na univerzitě anglickou literaturu; přednášel zde do r. 1993; několik čestných doktorátů
- založil zde nakladatelství **Sixty Eight Publishers**
- ze začátku psal jen o Čechách
- u nás založil soukromou školu, věnuje se žurnalistice
- psal povídky, romány, detektivky

ZBABĚLCI – z raného období; nesmělo být vydáváno; poté co vyšlo, bylo hned stáhnuto

- o válce, odehrává se to během 7 dnů; forma strukturovaného deníku, který si vede Dani Smiřický
- rodiče z vyšší vrstvy; celoživotní láska Irena (i v dalších knihách)
- zvláštní pohled na poslední dny okupace
- vypráví o zapadlých odbojářích v roce 1945, kteří jen o sobě dávají vědět až v bezpečí, s jistotou osvobození
- co kniha přinesla:
  - nový pohled na válku
  - komunisty vidí jako radikální, ale zmatené
  - vyprávěno z pohledu nevýznamného kluka, který mnohým věcem nerozumí
  - řeší i mezigenerační vztahy

LVÍČE – zfilmováno – **FLIRT SE SLEČNOU STŘÍBRNOU** – román (1969)

MIRÁKL – první exilový román

- kriminální melodrama o Čihošském zázraku

- je zde vsunut životní příběh Dannyho Smiřického do doby jeho odchodu do exilu

Danny Smiřický se kdysi stal – klímbajícím – svědkem zázraku (v kostele poblíž Kostelce se pohne socha světce; odkazuje se zde ke skutečné události v kostele v Čihošti, provokaci StB, jež posloužila jako záminka k represím vůči farářům a dalším lidem). Při opětovné Dannyho návštěvě kostela r. 1970 se tehdejší – dosud neobjasněné události začnou jevit jinak. Mnohé z důležitých faktů odhalí Dannyho známý, redaktor Jůzl. Mezitím se seznamujeme s Dannyho životem v letech učitelování, s jeho vztahem k dívce přezdívané Liška, studentce jedné z místních středních škol, kterou bezděčně přivede ke katolické víře. (Protože byl od jedné dívky nakažen pohlavní chorobou, předstíral před Liškou sexuální abstinenci, což zdůvodňoval zásadami vyplývajícími z víry.) Liška, již takovýto postoj imponoval, se nakonec vdá za katolického básníka. Důležitou a záhadnou postavou je Dannyho přítel dr. Gellen, kostelecký učitel zdravotní péče a také otec prvního Liščin dítěte. Jeho skutečnou roli v událostech – a stejně tak všechny okolnosti spjaté se „zázrakem“ – se nepodaří v úplnosti určit.

PŘÍBĚH INŽENÝRA LIDSKÝM DUŠÍ – 2 díly

- opět Danny smiřický – už je v exilu uznávaným profesorem v Torontu na VŠ

- začíná konfrontací exilu a domácího zázemí; popisuje zde české exulanty; vzpomínky

LEGENDA EMÖKE – zpracováno jako rozhlasová hra

- odehrává se ve vlaku

- spíše konverzační záležitost, bez děje; jak muži získávají ženu

SCHERZO CAPRICCIOSO (1984) – jméno podle skladby A. Dvořáka

- román líčí jednu etapu života a tvorby Antonína Dvořáka o jeho pobytu v USA

PRIMA SEZONA - odlehčené dílo

- vrací se zde k době okupace, hlavně ke svému dospívání, kdy poprvé prožíval okouzlení jazzové, a zejména milostné

- v 6 navazujících příbězích paní Danny smiřický šestkrát kuje plán, jak získat dívku (pokaždé jinou)

TANKOVÝ PRAPOR

- jeho zážitky z vojenské služby

Detektivky

KONEC PORUČÍKA BORŮVKY

NÁVRAT PORUČÍKA BORŮVKY

Arnošt Lustig

- židovského původu; matka: Terezie Löwiová

- v r. 1941 musel opustit školu, odchází do Terezína; prošel několika koncentračními tábory

- nastoupil v r. 1945 na pochod smrti (do jiných konc. táborů, aby nebyli osvobozeni) – dokázal z něj utéct, schovával se poté v Praze

- hodně psal o židovské tematice

- v r. 1968 odchází do emigrace

DÉMANTY NOCI

ULICE ZTRACENÝCH BRATŘÍ

Z DENÍKU SEDMNÁCTILETÉ PERLY SCH. – (1979) příběh terezínské prostitutky

Milan Kundera

- původně se chtěl stát hudebním skladatelem; v tomto rozhodnutí je znát vliv otce – muzikolog, který působil na Janáčkově akademii múzických umění v Brně.
- studoval hudební kompozici, toto studium mělo velký vliv na jeho estetické vnímání i prozaický styl
- už v polovině 50. let se stal známým jako spisovatel a publicista
- v projevu na 4. sjezdu Svazu československých spisovatelů (1967) se mj. zasazoval o to, aby mohli do české literatury vrátit autoři, kteří byli po únoru 1948 odsouzeni komunistickým režimem k zapomnění. => Vyřazení z oficiální literatury v době normalizace
- tíživou situaci nakonec vyřešila možnost stáže a výuky na francouzských školách; z Francie se odmítl vrátit
- začínal poezií, ale k ní se nyní nehlásí
- tři povídkové knihy obsahují celkem 10 povídek; své povídky nazval melancholickými anekdotami
  - v podtextu zdánlivě rozmarných příběhů se skrývají vážné otázky: Jsme schopni rozhodovat o svých osudech?

SMĚŠNÉ LÁSKY

DRUHÝ SEŠIT SMĚŠNÝCH LÁSEK

Povídka **FALEŠNÝ AUTOSTOP**

TŘETÍ SEŠIT SMĚŠNÝCH LÁSEK

- hlavními hrdiny povídek bývají intelektuálové – muži (ženy jsou většinou zobrazovány jako slabé, manipulovatelné bytosti)

ŽERT

Základem příběhu je rozhodnutí Ludvíka Jahna pomstít se malému příteli ze studií Zemánkovi, který se podílel na jeho vyloučení z vysoké školy po únoru 1948, po němž následoval Jahnův prudký společenský pád. O mnoho let později dochází k náhodnému setkání Ludvíkovi a Zemánkovy manželky Heleny a Ludvík se rozhodne, že právě ona se stane prostředkem jeho pomsty – a svede ji. Tento čin roztáčí kolotoč zklamání a absurdit a nakonec se postaví proti Ludvíkovi. Zemánek už dávno není stalinista, ale naopak představitel tzv. obrodného procesu, a žena se s ním právě rozvádí. Když Helena zjistí, že ze strany Ludvíka šlo jen o „žert“, pokusí se spáchat sebevraždu, omylem však spolýká velké množství tablet projímadla.

- kompozice: rozdělení vyprávění mezi 4 osoby

ŽIVOT JE JINDE

- román o vztahu jedince a dějin a také lidské identity; 7 kapitol; většinou vystupují bezejmenné postavy

JAKUB A JEHO PÁN

- hra vychází z motivů Diderotova románu Jakub fatalista; napsal po sovětské okupaci
- hra se uváděla pod jménem režiséra Evalda Schorma

VALČÍK NA ROZLOUČENOU – poslední kniha – román – dopsaná v Československu

NESNESITELNÁ LEHKOST BYTÍ - základem je příběh dvou mileneckých párů

Příběh Tomáše a jeho ženy Terezy, kteří po srpnových událostech emigrují do Švýcarska. Po zdánlivém úspěchu přichází částečné rozčarování a Tereza bez oznámení odjede zpět do Prahy. Tomášovi nezbývá nic jiného, než ji následovat. Román potom líčí normalizační atmosféru – Tomáš je zaměstnán jako čistič oken, žije si svým bohatým milostným životem a jinými ženami, aniž by byla narušena jeho láska k Tereze. V přesvědčení, že se vyhnou nátlaku policie, stěhují se na venkov, ale zahynou při automobilové nehodě. Kniha dále pokračuje příběhem druhého páru, jedné ze sexuálních partnerek Tomáše, pražské malířky Sabiny. Ta se po emigraci do Švýcarska a po odchodu Tomáše zpět do Prahy seznamuje se švýcarským univerzitním asistentem Franzem, který ztělesňuje naprostou neschopnost porozumět skutečnosti.

Pavel Kohout

- prozaik, dramatik, publicista, básník, překladatel, scénárista a filmový režisér
- po roce 1968 se dostal na seznam zakázaných spisovatelů; stál u zrodu Charty 77
- 1977 odjíždí na roční pobyt v Rakousku (divadelní režie), ale roku 1979 mu bylo zabráněno se vrátit a byl zbaven občanství
- v 50. letech byl jedním z nejtypičtějších autorů stalinské poezie, ale později se stal nepohodlnou osobou a byl označen za osobu nebezpečnou režimu
- svou minulostí se nijak netají

BÍLÁ KNIHA O KAUZE ADAM JURÁČEK

- symbolický příběh jedince, který předběhl svou dobu

Juráček, učitel tělocviku a fyziky v lázeňském maloměstě, je podivínský, vysmívaný člověk. Jeho nudný život změní teprve (platonická) láska: probudí v něm schopnost nevídané koncentrace myšlenek, díky níž ovládne gravitaci a začne chodit po stropě. Juráček se tím dostane do opozice nejen vůči soudobé vědě, ale zejména vůči všem politickým a ostatním „strukturám“, které jsou na zachování dosavadního stavu existenčně závislé. Učitel je nakonec umístěn do blázince, kde je metodou vymývání mozku jeho osobnost zničena. V téže chvíli se paradoxně stává jeho mučednicky vybojovaná pravda normou; nejenže na stropě sedí všichni, ale nikdo se tomu už nediví.

NÁPADY SVATÉ KLÁRY – novela

- zde se opět setkáváme s nadpřirozenem; žačka 8. třídy, která má jasnovidcké schopnosti

KATYNĚ

- alegorický „černý“ román o střední škole pro popravčí, jenž v groteskní nadsázce zachycuje nejtemnější zákoutí normalizačního systému. „Katyní“ nekrásná, ale hloupá, povrchní a pasivní dívka (první větu pronese až na samém konci knihy)

KDE JE ZAKOPÁN PES – už psáno v exilu

- formou deníkových záznamů autor vypráví především o sobě a o svých konfliktech s orgány moci, zejména StB, ale také o dalších umlčovaných osobnostech i o těch, kteří se novým poměrům přizpůsobili.

MARIE ZÁPASÍ S ANDĚLY – hra, ve které vzdává hold Vlastně Chramostové

Jiří Gruša

- často pracoval jako redaktor v různých literárních časopisech
- po roce 1968 měl zákaz publikovat; podílel se na šíření samizdatové literatury; od r. 1980 žil v Německu
- nerespektuje chronologii času, experimentuje s jazykem

DOTAZNÍK ANEB MODLITBA ZA JEDNO MĚSTO A PŘÍTELE – experimentální román o hledání individuální svobody, o byrokratickém pohledu na svět, která zjednodušuje a znásilňuje přirozenou realitu.

- hrdinou knihy je Jan Chrysostom Kepka, jenž po roce 1969 nemůže sehnat práci. Již asi po 16. se pokouší vyplnit předložený dotazníkový formulář.
- základním principem vyprávění je snaha poukázat v kontrastu s nesmyslnými dotazníkovými rubrikami rozmanitost a neuchopitelnost lidského života. Text je složitý, snové představy se prolínají s reálnými.
- román vypráví o osmi generacích jeho rodiny a jejich životě v Čechách.

UNDERGROUND

Egon Bondy

- vlastním jménem Zbyněk Fischer; jméno si změnil na protest proti antisemitským kampaním v době politických procesů
- jeho život byl česká varianta beatnictví – neměl např. stálý pracovní poměr = tehdy vážný přečin
- v samizdatu zejména kolovaly jeho prózy:
  - SKLEPNÍ PRÁCE** (1973) – text na rozhraní filozofické úvahy a deníkového záznamu
  - INVALIDNÍ SOUROZENCI** (1974) – blíží se žánru sci-fi nebo satirické utopii

Ivan Martin Jirous

- nejznámější představitel undergroundu; mnohokrát vězněný
- používal pseudonym **Magor**
- umělecký vedoucí skupiny *The Plastic People of the Universe*, hudebního tělesa, které se zanedlouho stalo synonymem „alternativní“ kultury v Čechách
- psal poezii, vydával pouze v samizdatu; např. vrchol tvorby **MAGOROVY LABUTÍ PÍSNĚ** (smz. 1986)

